

Asia: VN/18068/2023-OM-41

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä hallintotuomioistuinten kokoonpanoja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanosäätelyä koskevat muutosehdotukset

Yleiset näkemyksenne ehdotetuista korkeimman hallinto-oikeuden kokoonpanoja koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: voitaisiinko valituslupahakemuksia käsitellä näkemyksenne mukaan mietinnössä ehdotettua laajemmin kahden jäsenen kokoonpanossa?

-

Hallinto-oikeuksien kokoonpanosäätelyä koskevat muutosehdotukset

Yleiset näkemyksenne ehdotetusta hallinto-oikeuksien kokoonpanoja koskevasta sääntelystä.

-

Näkemyksenne julkisia maksuja ja hallinnollisia taloudellisia seuraamuksia koskevista kokoonpanosäätelyehdotuksista (ehdotettu HOL 5 f §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti).

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne väestötietoja sekä etu- ja sukunimeä koskevissa asioissa oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisimmasta hallinto-oikeuden kokoonpanosta.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jakso 5.1: näkemyksenne yliopistoja, korkeakouluja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta, lukioita ja varhaiskasvatusta koskevissa asioissa oikeusturvan kannalta tarkoituksenmukaisimmasta hallinto-oikeuden kokoonpanosta.

-

Vaihtoehtoja koskeva mietinnön jaks 5.1: näkemyksenne asian käsittelyn päättävien ratkaisujen tekemisestä yhden jäsenen kokoonpanossa ilman esittelyä.

Tuomioistuinten keskushallintoviranomaisena Tuomioistuinvirasto lausuu vain ehdotetun uudistuksen vaikutuksista tuomioistuinten toimintaan.

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö (KM 2003:3) on vuonna 2003 ehdottanut esittelijäjärjestelmästä luopumista ja tuonut esiin vaihtoehdon, että muissa muutoksenhakutuomioistuimissa kuin korkeimmissa oikeuksissa olisi tuomareiden lisäksi avustavia lakimiehiä, joita olisi kuitenkin vähemmän kuin nykyisiä esittelijöitä. Tuomioistuinlakityöryhmän vuonna 2014 tekemässä esityksessä ”Uusi tuomioistuinlaki” (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 26/2014) on tuotu esiin, että esittelijäjärjestelmällä on kuitenkin edelleen tärkeä sijansa monijäsenisten tuomioistuinten lainkäytössä.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että monijäsenisissä tuomioistuimissa on siirrytty entistä enemmän tuomaripainotteiseen työskentelyyn. Tuomareiden määrä suhteessa esittelijöihin on useissa tuomioistuimissa lisääntynyt ja asioita päätetään aikaisempaa enemmän tuomarin toimiessa esittelijänä. Aссessorin virkojen perustaminen on osaltaan myös lisännyt tuomaripainotteista järjestelmää.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että hallinto-oikeuksien kokoonpanosäätelyn muutosten tulisi kysytyiltä osin pohjautua laajempaan näkemykseen hallinto-oikeuksien roolista lainkäyttäjänä. Asioiden ratkaiseminen yhden tuomarin kokoonpanossa ilman esittelyä ei ole perinteisesti kuulunut muutoksenhakutuomioistuinten toimintaan, kun taas käräjäoikeuksissa se on pääsääntöinen toimintatapa. Pääsäännöistä voi luonnollisesti olla poikkeuksia, mutta esittelijäjärjestelmästä luopumisen edes yksittäisessä asiaryhmässä tulisi pohjautua huolelliseen koko tuomioistuinlaitoksen kattavaan harkintaan, jossa huomioidaan muun ohessa ne syyt, joiden vuoksi Tuomioistuinlakityöryhmä päätyi vuonna 2014 puoltamaan esittelijäjärjestelmän säilyttämistä. Tuomioistuinviraston kiinnittää huomioita myös siihen, että esittelymenettelystä luopumisen rinnalla tulisi arvioida myös mahdollisuutta muulla tavalla avustaa tuomareiden päätöksentekoa valmistelijoilla, jotka voisivat olla juristeja tai muita asiantuntijoita. Tavoitteena ei voi olla, että esittelijöiden nykyisin tekemä valmistelutyö vain siirtyy tuomareiden tehtäväksi. Kansainvälisessä vertailussa suomalaisissa tuomioistuimissa tuomareita avustavan henkilöstön määrä on jo nyt varsin alhainen ja tuomareiden määrä vastaavasti verrattain suuri.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että pidemmällä tähtäimellä esittelijäjärjestelmästä luopuminen voi olla perusteltu ratkaisu, mutta tällainen ratkaisu on syytä tehdä vasta riittävän kattavan valmistelun pohjalta.

Näkemyksenne asian siirtämisestä vahvennetun kokoonpanon käsiteltäväksi erityisesti unionin tuomioistuimen Hann-Invest ym. -tuomion (yhdistetyt asiat C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594) näkökulmasta. Vaikuttavatko tuomiossa tehdyt tulkintakannanotot näkemyksenne mukaan eri tavoin eri tuomioistuinasteissa?

-

Voitaisiinko joitakin sellaisia asioita, jotka nyt ehdotetun perusteella käsiteltäisiin hallinto-oikeudessa kolmen lainoppineen jäsenen peruskokoonpanossa, käsitellä näkemyksenne mukaan kaksi- tai yksijäsenisessä kokoonpanossa?

-

Voitaisiinko joitakin sellaisia asioita, joita nyt ehdotetaan hallinto-oikeudessa käsiteltäväksi kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa (ehdotettu HOL 5 e §), käsitellä näkemyksenne mukaan yksijäsenisessä kokoonpanossa?

-

Muut huomionne kokoonpanojen ehdotetusta laajuudesta hallinto-oikeudessa (ehdotetut HOL 5 b–5 f §).

-

Näkemyksenne ehdotetusta hallinto-oikeuden vahvennettuja kokoonpanoja koskevasta sääntelystä (ehdotetut HOL 5 i–5 l §).

-

Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta koskevan sääntelyn muutosehdotukset

Näkemyksenne ehdotetuista Ahvenanmaan hallintotuomioistuinta koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Vakuutusoikeuden kokoonpanosääntelyä koskevat muutosehdotukset

Näkemyksenne ehdotetuista vakuutusoikeuden kokoonpanoja koskevan sääntelyn muutoksista.

-

Muut huomiot

Liittyykö korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien (ml. Ahvenanmaan hallintotuomioistuin) ja vakuutusoikeuden kokoonpanosäännöksiin näkemyksenne mukaan muita kuin luonnoksessa esillä olevia muutostarpeita?

-

Muut huomionne työryhmämietinnöstä, mukaan lukien ehdotusten vaikutukset oikeusturvaan sekä ehdotusten taloudelliset vaikutukset.

-

Valtioneuvoston kanslia, ulkoministeriö, sisäministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä ympäristöministeriö

Ministeriöitä pyydetään yksilöimään valmisteluvastuulleen kuuluvassa lainsäädännössä olevat viittaukset kumottavaksi ehdotettuun hallinto-oikeuslakiin.

-

Ministeriöitä pyydetään ilmoittamaan valmisteluvastuulleen kuuluvassa lainsäädännössä olevista hallinto-oikeuden kokoonpanoa koskevista erityissäännöksistä.

-

Vaasan hallinto-oikeus

Vaasan hallinto-oikeutta pyydetään arvioimaan luonnontieteen tai tekniikan alaan perehtyneitä jäseniä koskevaa ehdotettua sääntelyä (erityisesti ehdotetut HOL 5 d ja 5 g §) hallinto-oikeuslain soveltamiskokemusten perusteella.

-

Yleiset tuomioistuimet

Näkemyksenne asian siirtämisestä vahvennetun kokoonpanon käsiteltäväksi erityisesti unionin tuomioistuimen Hann-Invest ym. -tuomion (yhdistetyt asiat C-554/21, C-622/21 ja C-727/21, EU:C:2024:594) näkökulmasta. Vaikuttavatko tuomiossa tehdyt tulkintakannanotot näkemyksenne mukaan eri tavoin eri tuomioistuinasteissa?

-

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

Halimaa Elina
Tuomioistuinvirasto